خبرها

مدیریت در یک کتاب

صد کتاب مدیریت در یک کتاب
گردآورنده: انتشارات پرسیوس
مترجم: غلامحسین خانقایی
ناشر: فرا

سمیه صیادی‌فر: کتاب حاضر نوعی کتابشناسی توصیفی و گزینشی است. گردآورندگان این اثر صد کتاب منتخب و تاثیرگذار حوزه مدیریت در صد سال اخیر را برگزیده و هدفشان معرفی و ارائه چکیده‌ای از آنها برای مدیران پرمشغله بوده است. این کتاب مدیران را از خواندن اصل کتاب‌ها بی‌نیاز نمی‌کند، بلکه مرجعی است گرانبها در کتابخانه مدیران که آنان را در انتخاب مناسب در هر زمان یاری می‌رساند. به عقیده مترجم، این کتاب چکیده قابل استفاده‌ای از درس‌های اصلی پرنفوذترین کتاب‌هایی است که تاکنون در زمینه مدیریت منتشر شده است و راهنمای سریعی به ایده‌ها و سهم کلیدی یکصد کتاب یاد شده است که باید در کتابخانه همه مدیران، دانشجویان کسب و کار و کارآفرینان وجود داشته باشد. با توجه به دیدگاه‌های نویسندگان، افراد حرفه‌ای و نظریه‌پردازان در سراسر جهان طی یک قرن، مطالب کتاب دارای طیف وسیعی است. به‌طور مثال متون بی‌زمانی نظیر هنر جنگاوری و شاهزاده تا کتاب‌های کلاسیک مدیریت نظیر اصول مدیریت علمی و مسایل انسانی تمدن صنعتی و عناوین معاصری مانند مدیریت، دوران بی‌منطق و بلور (ابهام) را دربر می‌گیرد. متن کتاب ساده و روان نوشته شده است. این ویژگی به همراه توضیحات روشن در مورد مطالب اصلی کتاب‌ها، به خواننده کمک می‌کند تا مجموعه دانش و تجربیات خود را در قالب افکار و نظریات متفکرین مدیریت مجدداً سازماندهی نماید و در سطحی بالاتر از گذشته وارد میدان عملی کسب و کار شود. بعد از ذکر نام هر کتاب و نویسندگان آن، چکیده هر کتاب شامل عناوین و مطالب زیر است:

– **مقدمه:** سهم اصلی کتاب در شکل‌گیری تفکر و پیشه مدیریت را شرح می‌دهد.

– **سرآغاز:** موضوع‌های اصلی مطرح شده توسط نویسنده را بیان می‌کند.

– **بیان اجمالی:** مهمترین نکات مطرح شده در کتاب را به‌صورت مختصر شرح می‌دهد.

– **دامنه نفوذ و اثربخشی:** واکنش فوری به کتاب مورد نظر در زمان انتشار و اهمیت بلندمدت آن را بیان می‌کند.

– **برای اطلاعات بیشتر:** مشخصات کتاب‌نامه‌ای کتاب اصلی را توضیح می‌دهد.

یکی از ویژگی‌های بسیار جالب کتاب صد مدیریت در یک کتاب، یکدست بودن آن است. یعنی به‌رغم اینکه صد کتابی که به صورت خلاصه ذکر شده‌اند، متعلق به نویسندگان مختلف در سال‌های متفاوت بوده‌اند، اما همه این کتاب‌ها در یک ساختار مشخص و شبیه به هم خلاصه شده‌اند و این امر باعث می‌شود خواننده دچار سردرگمی نشود، سامان فکری داشته باشد و حتی از طریق چکیده محتوای کتاب‌ها، اطلاعات مفیدی کسب کرده و هدف نویسنده‌ها را بهتر درک کند.

یادگاران ترک‌های باستان

خلج‌ها: یادگار ترک‌های باستان
انتشارات پیام پویا
چاپ اول
بهار ۱۳۸۵
قیمت: ۲۰۰۰ تومان

شرق: کتاب «خلج‌ها یادگار ترک‌های باستان» در واقع ثمره چندین سال تحقیق، پژوهش و مطالعه علی‌اصغر جمراسی (فراهانی) در زمینه تاریخ قوم خلج است. ایشان با پشتکار و عشق عمیقی که نسبت به این قوم دارند، به تهیه و تنظیم آن اقدام نموده‌اند. و بحق می‌توان ادعا کرد که اولین اثری است که در زمینه تاریخ و مهاجرت قوم خلج گردآوری شده است. متن اصلی کتاب «خلج‌ها یادگار ترک‌های باستان» شامل یک پیشگفتار و یازده فصل و ضمائم است. کتاب از ارائه قدیمی‌ترین اطلاعات راجع به تاریخ خلج‌ها شروع شده و ضمن بهره‌گیری از سبک نوشته‌های مولفان قدیم و تحقیقات صورت گرفته در این زمینه می‌کوشد زوایای سیر مهاجرت اقوام خلج را از ترکستان (سینکیانگ فعلی و قرقیزستان) به مناطق جنوب آسیا و شرق ایران، استان مرکزی یعنی بخش‌های خلجستان، خرقان و فراهان توضیح دهد. در این کتاب علاوه بر قوم خلج نقش سایر اقوام ترک ازجمله ترکمن، قره‌خانیان، اویغور و... در طول تاریخ موشکافانه مورد بررسی و پژوهش قرارگرفته است. بخش دیگر کتاب پیرامون تشکیل امپراتوری قره‌خانیان و ظهور و سقوط سلجوقیان و حکومت خلجیان در هندوستان و سرانجام مهاجرت خلج‌ها از فلسطین و لبنان و سوریه به آذربایجان اذعان دارد. و حسن ختام کتاب گوشه‌هایی از زبان و فرهنگ برجای مانده از خلج‌ها را مورد مطالعه قرار می‌دهد. مطالب کتاب در یازده فصل به شرح ذیل تنظیم شده است: مفاهیم لغوی، اصطلاحی، مکانی و نژادی خلج‌ها/ آغاز امپراتوری گوگ تورک‌ها و موقعیت خلج‌ها/ تشکیل امپراتوری اویغورها و منازعات اقوام خلج/ بررسی اوضاع اقوام خلج در عصر قراخانیان/ آغاز مهاجرت اقوام خلج و اوغوز به منطقه جبال ایران/ فتوحات خلج‌های شرقی/ ماوراءالنهر در آغاز پیدایش مغول/ خلج‌ها و دولت غوریان/ حکومت خلج‌ها در شبه قاره هند/ شمایی از تاریخ ادبیات و نگارش زبان ترکی/ فرهنگ آداب و سنت‌های بر جای مانده از خلج‌ها.

افسون زدگی معنا

نگاهی به کتاب «تنهایی دم‌مرگ» اثر نوربرت الیاس

نیکو سرخوش

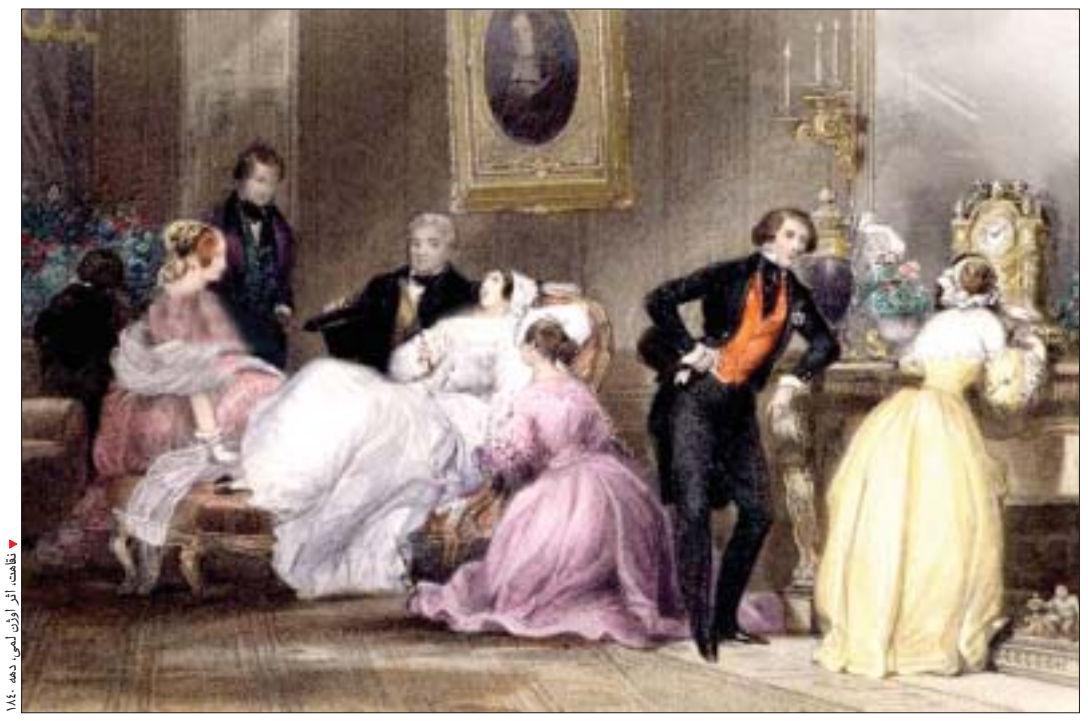

نقاشی: اثر اوژن لمی، دهه ۱۸۴۰

نوربرت الیاس در «تنهایی دم مرگ» با تحلیلی در زمانی، ساختارگرا و «نوع دوستانه» دغدغه مرگ و تنهایی محتضران را دارد. او که بر این باور است که در جهان پیشرفته معاصر، مرگ به پدیده‌ای بهداشتی بدل شده است که در آن تلاش بر این است که انسان منزوی در حال مرگ «به هر قیمتی» ولو به قیمت زندگی صرفاً نباتی باید زنده بماند، دست به تقابلی دوتایی می‌زند: تقابل میان زندگان و محتضران، میان جوانان و پیران... و به‌ویژه میان رویکرد جهان مدرن و پیشامدرن به مرگ و محتضر. از همین‌رو خواننده با علاقه و البته سردرگمی که محصول چنین تحلیل ساختارگرا و دوگانه‌ساز است، به داوری میان ارزش‌های جهان مدرن و پیشامدرن می‌نشیند. الیاس از یک سو جهان مدرن را جهانی رئوف‌تر و همدل‌تر یا همنوع ترسیم می‌کند: «بی‌شک مجال هم‌ذات‌پنداری و ابراز همدردی بسیار فراخ‌تر از اعصار گذشته است. ما دیگر تماشای آدم‌های از دار آویخته، چهار شقه شده یا خُرد شده لای چرخ را نوعی تفریح و سرگرمی روزهای تعطیل نمی‌دانیم، ما فوتبال تماشا می‌کنیم، نه زد و خورد گلادیاتورها را. در قیاس با عهد باستان همدردی با دیگر آدمیان، سهیم شدن در رنج و مرگ آنها افزایش یافته است.» («تنهایی دم مرگ»، نوربرت الیاس، ترجمه امید مهرگان و صالح نجفی، گام‌نو، ص ۲۸) اما از سوی دیگر می‌گوید «نقاط ضعف جوامع پیشرفته»، فقدان «همدردی کردن با خرد رو به پیری و مرگ» است. (همان، ص ۲۸) و بدین‌ترتیب خود الیاس نیز در دام این سردرگمی می‌افتد: «کشمکش نیروهای مذهبی و حاکمان غیرمذهبی در سال‌های اخیر در برخی نقاط عالم، آدم را به یاد تب و تاب عواطف جمعی و خصومت‌هایی می‌اندازد که نظام‌های دینی در قرون وسطی گاه و بی‌گاه به‌راه می‌انداختند.» (همان، ص ۳۲)

اما در جایی دیگر می‌گوید که در جهان پیشامدرن نمایش احساسات همدلانه بیشتر از امروز بوده است: «در قرن هفدهم، مردان می‌توانستند در ملاء عام گریه کنند، امروز این کار سخت و نامعمول شده است.» (همان، ص ۵۲) اما به هیچ‌رو اشاره نمی‌کند که این نمایش احساسات همدلانه در جهان پیشامدرن به چه کار می‌آید وقتی «قساوتی که در دست انداختن پیران بی‌کس و کار، و در ابراز انزجار از پیرمردان و پیرزنانی که از ریخت و قیافه افتاده‌اند، می‌بینید شاید در زمان‌های گذشته بیش از اکنون شایع بوده است». (همان، ص ۹۸)

حال در این کارزار داوری میان جهان عهد باستان و جهان پیشرفته امروز، الیاس پای «معنا» را هم به میان می‌کشد و به‌منظور هرچه «آرام‌تر و آسوده‌خاطرتر» جان سپردن راه حل ارائه می‌دهد. معنادار زیستن به معنادار مردن می‌انجامد: «چگونه مردن یک فرد بیش از همه در گرو آن است که آیا و تا چه حد در طول زندگی‌اش توانسته هدف و آرمانی برای خود دست و پا کند... و آنها را تحقق بخشد... تا چه حد احساس کند که زندگی‌اش پُربار و با معنا– یا بی‌ثمر و بی‌معنا– بوده است.» (همان، ص ۸۷–۸۶) و «تحقق معنا برای یک فرد پیوند تنگاتنگی دارد با معنایی که او در طول زندگی به واسطه رفتار یا حرفه‌اش، در نزد دیگران می‌یابد.» (همان، ص ۸۹)

«هولناک آن است که کسی جوان بمیرد، یعنی پیش از آنکه به زندگی خویش معنایی داده و از آن کامی گرفته باشد» (همان، ص ۹۱) و دست آخر نتیجه می‌گیرد که «در عمل یگانه معنایی که امکان وجود می‌پذیرد آن است که خود به دست خویش ساخته‌اند و در اصل ابنای بشر به یاری هم آفریده‌اند، چنین معنایی است که می‌تواند به زندگی ایشان سمت و سو بخشد» (همان، ص ۱۰۸)، چه «ما همه اعضای یکدیگریم». (همان، ص ۹۱)

و سرانجام الیاس در پایان این سوگنامه رمانتیک و نسبتاً خوش فرجام که بیشتر یادآور برنامه‌های تلویزیونی در مورد آسایشگاه‌های سالمندان است، توصیه می‌کند که «یکی از کارهای ممکن رفتار و برخوردهای دوستانه‌تر آنانی است که زنده می‌مانند» (همان، ص ۹۲)، «زیرا این جزء آخرین دلخوشی‌های بزرگی است که فرد محتضر می‌تواند داشته باشد، همین که ببیند اعضای خانواده و دوستانش هوایش را دارند، دلش گرم می‌شود». (همان، ص ۱۱۵)

تنهایی دم مرگ
نوربرت الیاس
ترجمه: امید مهرگان و صالح نجفی
ناشر: گام نو
۱۳۸۴

و سرانجام این که «علاقه و تعلق کمک شایانی به بخشیدن معنا به زندگی افراد و ایجاد احساس خرسندی از حیات می‌کند– به عبارتی مهربانی و مهرورزی متقابل تا دم مرگ». (همان، ص ۱۱۶)

حال باید پرسید که الیاس این معنا و آرمان مرموز، این مهر و محبت مبهم جمعی را که تمامی ابنای بشر که «اعضای یکدیگرند» و به یاری هم باید آن را بیافرینند در کدامین ناکجاآباد یافت می‌کند؟

چگونه این انسان پیوسته در حال شدن، متورم از جزیره‌ها، معناها و میل‌ها (گاه بسیار متعارض) می‌تواند با یافتن تک‌آرمان یا حتی کثرتی از معناها و آرمان‌ها بر اضطراب کی‌یرکه‌گوری خود– در بهترین حالت کی‌یرکه‌گوری خود– در بهترین حالت کی‌یرکه‌گوری، چه اغلب موارد حتی نمی‌داند چه می‌خواهد– فائق آید؟ چگونه این انسان– مهاجری که از صبح تا شام، خواسته یا ناخواسته هزاران قلمرو عینی و ذهنی، متعین و نامتعین، شناخته و ناشناخته را طی می‌کند و پیوسته درون معانی آنها می‌لغزند و سُر می‌خورد خواهد توانست به معنای واحد و کیهانی آن کلیت از معنا و شادمانی دست یابد تا به حیات و مرگ‌اش معنا بخشد؟

الیاس می‌کوشد با رویکردی خوش‌بینانه و در پرانتز قرار دادن «معنا چیست؟» حفره مرگ را با تمامیت معنا پُر کند. او با روایت داستان «ارباب و مرد» اثر تولستوی به توصیف یک انسان برخوردار از معنا می‌پردازد: ارباب یا بازرگانی که در تمام طول عمر هدف‌مند بوده و معنادار زیسته است و در لحظه‌ای مرگ نیز همچنان «پرجنب‌وجوش» است و «به کارهایی می‌اندیشد که هنوز انجام نداده است» (همان، ص ۸۵) و بدین ترتیب در واپسین لحظات مرگ نیز بزرگوارانه پوستین ضخیم‌اش را روی نوکر محتضرش می‌اندازد. اما نوکر روستایی که برخی موارد بدمستی می‌کند، گاه سر ارباب را شیره می‌مالد و در زندگی هیچ هدف و معنایی ندارد، «بی‌آنکه مقاومتی کند یا از خود مقاومتی نشان دهد به آرامی تن به مرگ می‌سپارد». (همان، ص ۸۵)

در واقع الیاس با همان خوش‌بینی ناموجه با تفسیر تولستوی همسو می‌شود و چنین حیات و مرگ ارباب‌واری را پُربار و بامعنا و مرگ نوکر (نوکرصفت) را بی‌معنا و بیهوده توصیف می‌کند.

اما می‌توان گفت ارباب یا همان بازرگان مرگ خود را هرگز نپذیرفت و به آن باور نداشت، چه مرگ به قول هایدگر همواره مرگ دیگری است: مرگ نوکر. و از همین رو بازرگان پر جنب‌وجوش است زیرا «به کارهایی می‌اندیشد که هنوز انجام نداده است». او از آن رو که قرار نیست بمیرد شاد است و بزرگوارانه پوستین‌اش را روی دوش نوکرش می‌اندازد. و برعکس ظاهراً این نوکر است که مرگ را پذیرفته است و به آرامی تن به مرگ می‌سپارد. بازرگان شاد است چون او نیست که قرار است بمیرد بلکه این نوکرش است که خواهد مُرد. بازرگان حقیقت مرگ را با میل به زندگی استتار می‌کند و از این استتار شادمان است. اما شادمانی که به قول ژیژک مزور است و جز با «خیانت به میل» و سرکوب و پنهان کردن حقیقت به‌دست نمی‌آید. آری، بازرگان در واپسین لحظات مرگ کاری نمی‌کند جز سوداگری حقیقت و میل و البته خرسند است از این سوداگری.

در واقع در این اثر نوربرت الیاس «چراغ به‌دست» در جست‌وجوی آن معنای گمشده می‌گردد، اما با چراغ کم‌سویی که در دست دارد، معنایی دستان خالی‌اش را پر نمی‌کند.

شناخت دوباره علی‌اکبر دهخدا

محمود فاضلی

بررسی زندگی و زمانه علی‌اکبر دهخدا از چند جهت حائز اهمیت است. وی هم محققی است که آثاری چون «لغت‌نامه و امثال و حکم» از خود به یادگار گذاشته و هم به عنوان روزنامه‌نگاری است که «چرند و پرند» و مقالات سیاسی‌اش در «صوراسرافیل» در سال‌های پس از انقلاب مشروطه و هم به عنوان مبارزی ضداستبدادی و دیکتاتوری در تاریخ معاصر این سرزمین شناخته شده است. دهخدا دو سال در اتریش اقامت داشت و زبان فرانسه و علوم جدید را فراگرفت. بازگشت وی به ایران مقارن با آغاز مشروطیت بود و وی در مسلک آزادیخواهان درآمد و یکی از اعضای کمیته انقلاب مشروطیت شد. وی روزنامه صوراسرافیل را که تاثیر شگرفی در امور داخلی داشت، منتشر کرد. جذاب‌ترین قسمت آن ستون طنز تحت عنوان «چرند و پرند» بود که به قلم شخص دهخدا نوشته می‌شد و چون سبک جدیدی در مقالاتش انتخاب کرده بود لذا مکتب جدیدی را در عالم روزنامه‌نگاری و نثر معاصر به وجود آورد. دهخدا به دلیل حیات پربار ادبی و سیاسی‌اش و به واسطه کارنامه فرهنگی‌اش همیشه مورد توجه بوده است. زندگی وی بارها مورد بررسی و آثارش به کرات مورد ارزیابی قرار گرفته است. تلاش‌های انجام گرفته برای شناخت فعالیت و زندگی آثار وی کم نیست. کتاب «معرفی و شناخت دهخدا» نوشته مشترک شهناز مردای کوچی – فتح‌الله اسماعیلی گلهرانی، انتشارات قطره تلاش دارد تصویر کاملی از این چهره فرهنگی، ادبی و سیاسی ارائه دهد. آنچه نویسندگان کتاب در کتاب ۵۸۰ صفحه‌ای خود عرضه داشته‌اند کوششی برای نشان دادن و ارزیابی کردن فعالیت سیاسی و فرهنگی دهخدا از طریق ثبت پاره‌ای از آثار خود او و همچنین آرا و نظراتی که نویسندگان، محققان و منتقدان درباره حیات سیاسی و اجتماعی او نوشته‌اند، است. برای تالیف و تدوین این کتاب و ارائه تصویری تمام و دقیق از دهخدا چند مقاله مهم که در سال‌های دهه ۴۰–۳۰ شمسی درباره دهخدا نوشته شده و در مطبوعات مختلف آن سال‌ها منتشر شده، در این کتاب نقل شده است. نویسندگان کتاب همچنین مقالاتی را از نویسندگان دیگر که نوشته‌های آنها در سال‌های گذشته در سایر مجلات چاپ شده بود، منتشر کرده‌اند. خلاقیت دهخدا در سیاست، روزنامه‌نگاری، تحقیق و تتبع ادبی، نثرنویسی، شعر و درک و فهم مسائل فرهنگی و اجتماعی از وی شخصیت ویژه‌ای ساخته است. او در میان انبوه نویسندگان دوره مشروطیت در راه مبارزه با استبداد و فعالیت فرهنگی و ادبی ثابت‌قدم‌تر بود. کمتر پست و مقام دولتی پذیرفت، تن به وابستگی به نیروهای در قدرت نداد. او در یک دوره روزنامه‌نگار پرشور و بااستعدادی بود و در دوره‌ای دیگر محقق و پژوهشگری کم‌نظیر. شخصیت دهخدا دو وجه مکمل داشت: «یکی پایداری در برابر استبداد محمدعلی‌شاه و دیگری پیر و فرتوت و خسته در زیر بار دانش و فرهنگ.» در بخشی از کتاب ماجرای پناهنده شدن وی و همراهانش به سفارت انگلیس در تهران به قلم خودش منتشر شده است. هرچند روایت‌های مختلفی در این زمینه وجود دارد اما دهخدا خود در این زمینه می‌گوید: «عصر روزی که فردای آن جنگ شد تقی‌زاده به من گفت شما امشب بیایید منزل من، می‌خواهم یک لایحه مفصل و جامع از اعمال ناشایست و کردار ناپسندیده محمدعلی‌شاه تهیه کنم و مواردی را که او برخلاف مشروطیت و قانون اساسی رفتار کرده یک به یک شرح بدهم و خیانت او را به ملت ثابت کنم، تا فردا آن لایحه در مجلس قرائت نموده و کار او را یکسره کنیم. تا نزدیک طلوع صبح مشغول به نگارش لایحه مذکور بودم. هوا داشت روشن می‌شد که لایحه را تمام کردم و چون بسیار خسته بودم خوابم برد. ولی صدای توپ و شلیک تفنگ مرا از خواب بیدار کرد. تا بعدازظهر را با اضطراب در خانه تقی‌زاده گذراندیم سپس با درشکه‌ای که تهیه شده بود به طرف سفارت انگلیس روانه شدیم. در راه یک عده سرباز جلو درشکه ما را گرفتند، ولی دو نفر سوار هندی که با ما بودند به طرف سربازها نهیب زدند که جلو درشکه سفیر انگلیس را می‌گیرید، سربازها سر به زیر انداخته خود را عقب کشیدند و ما توانستیم خود را به سفارت برسانیم. اگر سربازها ما را دستگیر می‌کردند حتماً کشته می‌شدیم.» دهخدا پس از بمباران مجلس توسط محمدعلی‌شاه به اتفاق سایر همفکرانش به اروپا تبعید شد و در پاریس اقامت کرد. اما پس از سقوط سلطنت محمدعلی‌شاه، دهخدا راهی ایران نشد و نهایتاً معاضدالسلطنه برای بازگرداندن وی راهی اسلامبول شد تا وی را به تهران دعوت نماید. پس از آنکه به تهران بازگشت از شهرهای تهران و کرمان بنا بر درخواست سران مشروطیت به مجلس شورای ملی رفت. پس از پایان جنگ جهانی به تهران بازگشت و این بار از فعالیت‌های سیاسی دست کشید و به خدمات علمی و فرهنگی روی آورد. مدتی به ریاست کابینه وزارت فرهنگ، مدرسه علوم سیاسی و سپس به ریاست دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران منصوب شد.

معرفی و شناخت علی‌اکبر دهخدا
شهناز مردای کوچی – فتح‌الله اسماعیلی گلهرانی
انتشارات: قطره
تیراژ: ۲۲۰۰ نسخه
قیمت: ۳۵۰۰ تومان

فراز و فرود مشروطیت

در یکصدمین سالگرد جنبش مشروطیت این پرسش اساسی همچنان پاسخ می‌طلبد که آنچه در سال ۱۲۸۵ شمسی در ایران رخ داد هدفش چه بود و چه نسبتی با جامعه ایران داشت؟ به نظر می‌رسد واقعیت این است که جامعه ایران در آن مقطع تاریخی نه مشروطیتی مبتنی بر مدرنیته غرب می‌خواست و نه حکومتی اسلامی به رهبری علمای دینی. اصولاً مطالبات هر جامعه در هر عصری برآیند تعامل پیشینه و تجربیات تاریخی ساختار اجتماعی استعدادها و مقتضیات آن و طرز تلقی و رویکرد آن نسبت به حوزه‌های فرهنگ، سیاست و اقتصاد و در برخی اوضاع بین‌المللی آن روزگار است. به بیان دیگر میان مطالبات سیاسی هر جامعه ساختار اجتماعی آن گونه‌ای تعامل و تناسب و سنخیت وجود دارد و از منظر جامعه‌شناختی هیچ جامعه‌ای نمی‌تواند مطالبه‌ای ناسازگار با ماهیت خود داشته باشد. نهضت مشروطیت را مانند هر پدیده کلان اجتماعی دیگری می‌توان در قالب الگوهای مختلفی تحلیل و بررسی کرد. علل و عوامل، رهبران و رهبری، پایگاه و خاستگاه و حاملان، فرهنگ و باورها و ارزش‌ها، فرآیند و تاکتیک‌ها و... از جمله چارچوب‌هایی هستند که برپایه آنها می‌توان به تحلیل این رویداد پرداخت. غایت و هدف این رخداد می‌تواند یکی از معیارها و الگوهایی باشد که برای تبیین آن به کار گرفته شود و شاید جامع‌ترین آنها نیز باشد، زیرا در رویکرد غایت‌نگرانه و هدف‌محور است که هرکدام از وجوه پدیده‌ای مانند نهضت مشروطیت، با توجه به هدف غایی آن مورد توجه قرار گرفته. در این راستا جهت‌گیری‌ها و عملکرد رجال و احزاب و گروه‌ها و مطبوعات و نهادهای سیاسی– اجتماعی، با توجه به تاثیری که در برآوردن هدف غایی پدیده و یا تخریب آن دارند مورد بررسی قرار می‌گیرند و ماهیت واقعی و معنای درست خود را بهتر نشان می‌دهند و به همین علت امکان ارزیابی علمی و داوری واقع‌بینانه آنها بهتر فراهم می‌شود. البته این رویکرد به همان اندازه که می‌تواند برای دستیابی به حقیقت مفید باشد، ممکن است گمراه‌کننده نیز باشد و این بستگی به میزان درستی یا نادرستی تشخیص هدف پدیده دارد. برای بررسی نهضت مشروطیت در عمل همین الگو بیشتر مورد توجه قرار گرفت و شاید بتوان گفت که همه و یا دست‌کم بسیاری از چالش‌ها و کشمکش‌های عرصه عمل و نظر جریان‌های فکری و سیاسی از فردای پیروزی نهضت تا امروز ریشه در همین مقوله دارد و همه نزاع‌ها بر سر این است که به راستی هدف نهضت مشروطیت چه بود؟ روشن است که پاسخ درست به این پرسش اساسی در گرو آن است که از مشروطیت، به عنوان نهضت، چه تعریفی ارائه شود و این تعریف به چه میزان با واقعیت، یعنی مقتضیات جامعه ایران، به عنوان ظرف نهضت و هدف اکثریت مردم ایران، به عنوان عاملان و حاملان نهضت سازگار باشد. حاکمان قاجار صرف نظر از تعریفشان از مشروطیت، به انگیزه حفظ موقعیت خود و جلوگیری از هرگونه تغییر و تحول در مناسبات قدرت میان حکومت و جامعه به خود اجازه می‌دادند که دست به هر اقدامی بزنند. البته تلاش و چنگ یازیدن به هر وسیله‌ای برای تحکیم قدرت حاکمیت و دخل و تصرف در معنا و هدف مطالبات مردم و یا نفی هرگونه مطالبه تهدیدآمیز و محدودکننده قدرت حاکمیت از سوی حکومتی که مردم را به چشم رعایا و نوکران می‌دید و خود را به طور طبیعی قیم آنان می‌دانست دور از انتظار نیست. پیروزی نهضت مشروطیت محصول همگرایی در انگیزه و عمل بود و نشان از پیشتازی ملت ایران در مقایسه با ملل قاره‌های آسیا، آفریقا و اقیانوسیه در این زمینه‌ها داشت. شکستن تمامیت استبداد و محدود کردن آن به قانون مصوب نمایندگان ملت، تدوین قانون اساسی، تشکیل مجلس شورای ملی، پاسخگو کردن دولت به نمایندگان ملت، دستاوردهای بزرگی بودند. با اذعان به این که آرمان مشروطیت، با همه فراز و فرودها و قبض و بسط‌هایش همچنان و در نهایت پیروز است، اما نمی‌توان نادیده گرفت که اگر با آن واقعه و مطالبات آن برخورد واقع‌بینانه‌ای می‌شد و با حفظ وحدت و همبستگی ملی به نهادینه کردن پیروزی‌های به دست آمده پرداخته می‌شد، کشور ایران مسیر تحولات تکاملی خود برای نیل به توسعه و پیشرفت را به طور طبیعی می‌پیمود و بهره‌های بیشتری می‌برد. کتاب ۵۱۲ صفحه‌ای «فراز و فرود مشروطیت» شامل هشت فصل است. عناوینی همچون «تکاپوی رهایی»، «پس از رهایی: بحران مدیریت و کارآمدی»، «مجلس و دربار: همگرایی و واگرایی»، «سازش‌ستیزی و ترجیح منافع فردی و گروهی بر منافع ملی»، «از سقوط مجلس تا سقوط شاه»، «محک تجربه: خالی شدن میدان و آزمون مدیران، طرح ناموفق: قرارداد ۱۹۱۹» و «از چاله به چاه: کودتای ۱۲۹۹» مورد اشاره این پژوهشگر تاریخ معاصر ایران قرار گرفته است. نویسنده کتاب که متولد سال ۱۳۲۸ در کهکیلویه است هم‌اکنون در بخش پژوهش موسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران مشغول به کار است و مولف کتاب‌های «تحلیلی بر اسلامی کردن دانشگاه‌ها»، «تاریخ سیاسی کهکیلویه»، «مدرنیسم و دینداری در ایران» و «فراز و فرود مشروطه» است.

فراز و فرود مشروطیت
سیدمصطفی تقوی
انتشارات: موسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران
نوبت اول: ۱۳۸۴
تیراژ: ۱۵۰۰ نسخه
قیمت: ۴۰۰۰ تومان

یادداشت خبری

کتاب زندگانی پیامبر اسلام به زبان ترکی

کتاب زندگانی حضرت محمد(ص) نوشته سیدحسن اسلامی نویسنده ایرانی از سوی دکتر حسن آلماز استاد فارسی ترکیه به ترکی استانبولی ترجمه و منتشر شد. کتاب از یک مقدمه، یک پیشگفتار و ده فصل زیر تشکیل شده است:

مترجم در مقدمه کوتاهی که نوشته (صص ۱۲–۹) اشاره می‌کند که این کتاب بدون اینکه به جزئیات و تفصیلات خسته کننده دست بزند، حیات پیامبر اسلام را در چهارچوب منابع اسلامی ترسیم می‌کند.

نویسنده در پیشگفتار (صص ۱۶–۱۳) خود می‌نویسد که پیامبر عظیم الشأن اسلام را باید حداقل با توجه به سه صحنه شناخت که عبارتند از: تاریخ اسلام، قرآن و اخلاق اسلامی: «تاریخ دوره اول اسلام شکل تنگاتنگی با پیامبر(ص) دارد و درک و فهم تاریخ این دوره، بدون شناخت ایشان امکان ناپذیر است. همانگونه که بخشی از قرآن مستقیماً با حیات پیامبر اسلام ارتباط دارد، اخلاق اسلامی نیز براساس تعریف ایشان از انسان کامل و ویژگی‌های او استوار است. به نظر مسلمانان حضرت محمد(ص) اسوه انسان کامل است.» (ص ۱۳)

در فصل اول (صص ۳۲–۱۹) با عنوان «موطن و مولد» از ویژگی‌های زادگاه پیامبر اسلام سخن رفته و به مقولاتی چون دین، حکومت، اقتصاد، موقعیت اجتماعی و جایگاه زن در عربستان آن روز اشاره شده است. در فصل دوم (صص ۴۲–۳۵) با عنوان «دوران کودکی» از جریان ازدواج عبدالله بن عبدالمطلب، تولد حضرت محمد(ص)، تسمیه او، مرگ آمنه بنت وهب (مادر حضرت محمد(ص)) و انتقال حضرت به خانه ابوطالب سخن به میان آمده است. در فصل سوم (صص ۵۴–۴۵) با عنوان «دوران جوانی» از سفرهای حضرت محمد(ص) به شام، شرکت حضرت ایشان در جنگ‌های حجاز و حضورشان در «حلف الفضول»، آشنایی با خدیجه و ازدواج حضرت با ایشان و تجدید بنای کعبه یاد شده است.

در فصل چهارم (صص ۶۵–۵۷) با عنوان «بعثت»

از دوره کمال، دوران انزوا، اعلام نبوت (با نزول آیه اقرأ باسم ربک) و نخستین زنی که به اسلام مشرف شد، سخن رفته است. در فصل پنجم (صص ۸۲–۶۹) با عنوان «دوران آمادگی: مکه» از دوره‌های دعوت پنهانی و آشکار، هجرت مسلمانان به حبشه، افزایش اعتراض قریش، وفات ابوطالب و خدیجه، معراج نبوی و حرکت به سوی مدینه سخن به میان آمده است. در فصل ششم (صص ۹۶–۸۵) با عنوان «دوران نهادینگی: مدینه» از دیدار پیامبر اسلام(ص) با اهل یثرب و دعوت آنان به اسلام، بیعت زنان (در عقبه)، حرکت حضرت به سوی یثرب، ایجاد اخوت اسلامی میان مهاجرین و انصار، بنای مسجد نبوی و تشکیل دولت اسلامی سخن رفته است. فصل هفتم (صص ۱۱۳–۹۹) با عنوان «جهاد» به شرح غزوات پیامبر اسلام (بدر، احد، احزاب) اختصاص یافته و طی آن به منطق دعوت در اسلام و صدور فرمان جهاد اشاره شده است. فصل هشتم (صص ۱۲۹–۱۱۷) به شرح ویژگی‌های ظاهری حضرت محمد(ص) و خصوصیات باطنی ایشان (فداکاری، عبادت، جسارت، نظافت و...) اختصاص دارد. در فصل نهم (صص ۱۴۴–۱۳۳) با عنوان «حکمت» به تعریف حکمت پرداخته شده و طی آن از طریق دستیابی به عزت و قدرت، اخوت اسلامی، ارزش علم، خصوصیات عالم و جاهل و... سخن رفته است. در آخرین فصل کتاب (صص ۱۵۵–۱۴۷) با عنوان «به سوی دوست» ابتدا از «حجه الوداع» و خطبه حضرت بدین مناسبت سخن رفته و سپس از دوره نقاهت و رحلت ایشان یاد شده است.

حسن آلماز در سال ۱۹۶۲ در گرجوش Gercüs ترکیه متولد شد، تحصیلات ابتدایی و متوسطه را در مولد خود و دوره دبیرستان را در باتمان به پایان رسانید. در سال ۱۹۸۸ به اخذ درجه لیسانس زبان‌ها و ادبیات‌های شرقی از دانشگاه آتاتورک (ارزروم) نائل آمد و در سال ۱۹۹۴ به عنوان مربی در دانشگاه حران شروع به کار کرد. آلماز در سال ۱۹۹۷ به ادامه تحصیل در دوره فوق‌لیسانس شروع کرد و با تدوین رساله‌ای تحت عنوان «شهریار: حیات، هنر و ویژگی‌های اشعارش» به اخذ درجه فوق‌لیسانس موفق شد. پس از توفیق در دوره فوق‌لیسانس موقتاً به دانشکده زبان و تاریخ– جغرافیای آنکارا منتقل شد و حین خدمت به دریافت درجه دکترا توفیق یافت. وی در حال حاضر در دانشگاه حران شهر شانلی اورفا خدمت می‌کند.

آلماز علاوه بر ترجمه «تحلیل تاریخ اسلام» (جلد ۱ و ۲) تالیف دکتر جعفر شهیدی و «تاریخ ادبیات ایران» (جلد اول) تالیف دکتر ذبیح الله صفا به ترجمه تعدادی مقاله از فارسی به ترکی دست‌زده که «اربعین جامی و چهل حدیث نویسان ترک» و «تأثیر حافظ بر ساقی‌نامه فضولی» (که هر دو از سوی اصغر دلبری‌پور نوشته شده) دست‌زده است.

عنوان اصلی: پیامبر رحمت محمد(ص)
عنوان ترکی: Rahmet Peygamberi Muhammed(s)
نویسنده: سیدحسن اسلامی
مترجم: حسن آلماز
ناشر: انتشارات آغاچ: استانبول– مه ۲۰۰۶
صفحات: ۱۵۸